

waarlijk niet vertroeteld; het heeft ons niet op rozen gelegd: wij ontvingen geen ijzersterke gezondheid van onze ouders; ik kan gerust sterven, als de kinderen maar braaf zijn en leeren: wij hebben toch ook niets gehad." Bijziendheid en algemene lichaamszwakte zijn redenen tot afkeuring voor de militaire dienst. Als al spoedig zwakte en tuberculose grote bressen in de familie slaan, schrijven de weinige wat langer levenden dit toe aan het feit, dat zij – vermoedelijk dank zij de heer Von Lenthe – hun jeugd hebben doorgebracht in de vrije lucht van het land en bij een betere kost. Nog in de tweede generatie heeft de tuberculose haar werk grondig verricht. De jongste zoon Julius, „Kind”, bereikte na een treurige jeugd vol ontberingen het intellectuele ideaal van de kleine man: schoolmeester. Toen het leven hem had geknakt door de dramatische strijd in Holland, die ik zal beschrijven, verkreeg de Wertheriaanse melancholie ten volle de overhand op hem: „Ich bin das jüngste Glied einer armen unglücklichen Familie, und es scheint als wenn auch an mir das Schicksal sich erfüllen will. . . Früh und unbeweint, vergessen, sterben. Grabesruh. Leer und ausgebranntes Leben. Ruhe. Grabesruhe.” Slechts twee Lichtenauers en één Gröne uit die talrijke families overleefden de middelbare leeftijd.

Na de schooljaren moesten de kinderen trachten uit te vliegen naar alle windstreken. Voor de niet trouwende meisjes was er slechts één bestemming mogelijk: huishoudster dan hier dan daar, opgejaagd en arm, gelukkig als ongelukken uitbleven, wat niet bij allen geschiedde. De jongens moesten in de practijk een vak leren. De oudste zoon stierf in 1826 jong, waardoor de zorg voor de familie overging op de in 1811 geboren Carl, die een hoge opvatting van zijn taak had: „Durch wunderbare Fügungen Gottes. . . sind wir Kinder jetzt sämtlich dahin gelangt, ohne fremde Hilfe existieren zu können, und ob wir auch sehr zerstreut leben, das Band der Geschwisterliebe umschlingt uns fest, und keine Entfernung kann es trennen”. Zeker gold dit voor deze opofferende man. Na de dood van de heer Von Lenthe wordt hij bediende in een leesbibliotheek, om in 1830 te verhuizen naar Dresden, waar hij bediende wordt in de muziekhandel van Paul¹⁾ en hem na enkele jaren eindelijk de fortuin toelacht in de persoon van de

1) In 1858 overgegaan aan B. Friedel te Dresden, welke zelf is overgenomen door de firma C. F. Peters van Leipzig.